C/2025/103

10.1.2025

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto

Lisähuomioita euroalueen talouspolitiikasta 2024

(oma-aloitteinen lausunto)

(C/2025/103)

Esittelijä: **Petru Sorin DANDEA**

Komitean täysistunnon päätös	21.3.2024
Oikeusperusta	työjärjestyksen 52 artiklan 2 kohta
Vastaava jaosto	”talous- ja rahaliitto, taloudellinen ja sosiaalinen yhteenkuuluvuus”
Hyväksyminen jaostossa	11.10.2024
Hyväksyminen täysistunnossa	23.10.2024
Täysistunnon numero	591
Äänestystulos (puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	246/1/6

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 ETSK pitää finanssipolitiikan koordinoinnin vahvistamista euroalueen jäsenvaltioiden kesken ratkaisevan tärkeänä todellisen ylöspäin tapahtuvan lähentymisen, vakauden ja häiriönsietokyvyn varmistamiseksi. Tähän voisi kuulua jäsenvaltioiden budjettipolitiikkojen entistä tiiviimpi koordinointi, ja voitaisiin myös keskustella mahdollisuudesta ottaa käyttöön yhteisiä finanssipoliittisia välineitä. ETSK katsoo NextGenerationEU-välineen osoittaneen keskeisen merkityksensä ja suosittaa, että vastaavat välineet sisällytetään tulevaan monivuotiseen rahoituskehykseen. Lisäksi ETSK kehottaa painokkaasti ohjaamaan finanssipoliittisten asioiden hoidon kestävän kehityksen tielle niin jäsenvaltioissa kuin EU:ssa ja luomaan finanssipoliittista liikkumavaraa tulevien häiriöiden varalta.

1.2 ETSK peräänkuuluttaa kollektiivisia toimia rahoitusunionin valmiiksi saattamiseksi. EU:n pääomamarkkinoiden pieni koko ja hajanaisuus saavat sijoittajat siirtymään muille maailmanmarkkinoille, erityisesti Yhdysvaltojen markkinoille. ETSK pitää sen vuoksi pääomamarkkinaunionin valmiiksi saattamista ensisijaisena tavoitteena. Rahoitusmarkkinoiden vakaus ja kattava kuluttajansuoja ovat kuitenkin ratkaisevan tärkeitä.

1.3 Nykyiset jäsenvaltioiden väliset pankkitoimintaan liittyvät sääntely- ja menettelyerot aiheuttavat rahoitusmarkkinoiden pirstoutumista ja estävät varojen tehokkaan hyödyntämisen erityisesti, kun on kyse tärkeiden infrastruktuurihankkeiden rahoittamisesta Euroopan tasolla. Pankkiunionin valmiiksi saattamisen onkin oltava yksi Euroopan komission uuden toimikauden painopisteistä.

1.4 ETSK katsoo, että todellisen lähentymisen nopeuttamiseksi olisi laadittava toimenpidesuunnitelma ja että koheesiopolitiikan olisi jatkossakin oltava monivuotisessa rahoituskehyksessä keskeisellä sijalla.

1.5 ETSK:n mielestä EU:n tulee maksimoida sisämarkkinoiden tarjoama kilpailuetu. Komitea kannattaa Euroopan komission aloitetta vähentää raportointivaatimuksia 25 prosentilla, sillä nämä vaatimukset ovat yksi suurimmista esteistä kestävälle talouskasvulle. Byrokratian vähentäminen ja hallinnollisten menettelyjen yksinkertaistaminen toimisi kannustimena Euroopan yrityssektorille ja lisäisi sen suorituskykyä ja tehokkuutta. Tämä ei kuitenkaan saa tapahtua sosiaali- ja ympäristönormien eikä työntekijöiden ja kuluttajien oikeuksien kustannuksella.

1.6 Yksi euroalueen suurimmista epäkohdista on uskottavan päätöksentekoprosessin puuttuminen. ETSK katsoo, että päätöksenteon alalla tarvitaan kiireellisesti uudenlaista toimintatapaa.

1.7 Hiilestä irtautumisen jatkuessa EU:n on saatettava sähkön sisämarkkinat valmiiksi. Täysin yhteenliitetyn verkon luominen Euroopan tasolle on olennaisen tärkeää. Se tukee myös energian hintojen alentamista ja inflaation torjumista sekä auttaa EU:n yrityksiä parantamaan kilpailukykyään.

1.8 ETSK katsoo, että euroalueen kokonaisvaltaisessa vuoden 2024 toimintapoliittisessa ohjelmassa olisi otettava tasapainoisesti huomioon lyhyen aikavälin tarpeet, kuten talouden elpyminen, ja pitkän aikavälin painopisteet, kuten investoinnit, kestävyys, innovointi ja sosiaalinen osallisuus.

2. **Tausta**

2.1 EU:n talous on erittäin vaikeasta maailmanlaajuisesta tilanteesta, kahdesta sotilaallisesta konfliktista unionin rajoilla ja geopoliittisten jännitteiden lisääntymisestä huolimatta osoittanut erityistä selviytymiskykyä ja jopa merkkejä elpymisestä vuoden 2024 ensimmäisellä neljänneksellä.

2.2 Euroopan komission äskettäin esittämässä kevään talousennusteessa ([1]) BKT:n kasvun arvioidaan vuonna 2024 olevan EU:ssa 1 prosenttia ja euroalueella 0,8 prosenttia eli huomattavasti alle kehittyneiden talouksien keskimääräisen kasvutason.

2.3 Inflaation ennustetaan olevan koko EU:ssa 2,7 prosenttia vuonna 2024 ja 2,2 prosenttia vuonna 2025 sekä euroalueella 2,5 prosenttia vuonna 2024 ja 2,1 prosenttia vuonna 2025. Pohjainflaation odotetaan kuitenkin saavuttavan tavoitetason vuoden 2025 puoliväliin mennessä.

2.4 Vuonna 2023 uusia työpaikkoja syntyi kaksi miljoonaa ja EU:n työllisyysaste oli ennätykselliset 75,5 prosenttia, kun taas työttömyys pysyi ennätyksellisen alhaisena 6 prosentissa. Työttömyydessä on kuitenkin huomattavia eroja EU:n jäsenvaltioiden välillä. Vaikka reaalipalkat nousivat 5,6 prosenttia vuonna 2023, ne ovat edelleen alle vuoden 2021 tason. Keväällä esitetyn Euroopan talousennusteen mukaan reaalipalkat voivat palautua vuoden 2021 tasolle vuoden 2025 puolivälin jälkeen.

2.5 Vaikka EU:n talous osoittaa näitä kasvun elpymisen merkkejä, maailmanlaajuisella tasolla riskit ovat viime kuukausina moninkertaistuneet. Suurimman haasteen näyttävät muodostavan meneillään oleva maailmanlaajuinen pirstaloituminen, johon liittyy myös protektionististen toimenpiteiden (tullien) käyttöönotto maailmankaupassa, sekä suuret heilahtelut energiamarkkinoilla. Itsepintainen inflaatio Yhdysvalloissa viivästyttää korkojen alentamista, minkä vuoksi Euroopan keskuspankki lykkää omia koronalennuspäätöksiään. Nämä kaksi kielteistä tekijää valitettavasti hidastavat investointien uudelleen käynnistämistä, vaikka investoinnit ovat nyt välttämättömämpiä kuin koskaan kilpailukyky- ja puolustustoimien ja tietenkin ilmastosiirtymän ja digitaalisen siirtymän rahoittamiseksi. Lisäksi julkisia varoja on ilmastonmuutokseen, puolustukseen ja siirtymäprosessiin liittyvien menojen, lainanottokustannusten sekä väestön ikääntymiseen liittyvien kustannusten kasvun vuoksi käytettävissä rajoitetusti.

3. **Yleiset ja erityiset huomiot**

3.1 ETSK panee merkille jäsenvaltioiden yhteisymmärryksen vakaus- ja kasvusopimuksen uudistamisesta. Uusilla asetuksilla varmistetaan jäsenvaltioiden vahvempi vastuunotto mutta myös suotuisammat julkisen talouden alijäämän laskentasäännöt, joissa otetaan huomioon EU-rahoitteisten ohjelmien yhteisrahoitusosuudet. ETSK katsoo kuitenkin, että finanssipoliittisia sääntöjä saatetaan edelleen soveltaa joustamattomasti ja että ne voivat haitata jäsenvaltioiden mahdollisuuksia käyttää finanssipolitiikkaa talouden laskusuhdanteiden torjumiseen ja investointien edistämiseen. Uutta talouden kiristämispolitiikan vaihettakaan ei voida sulkea pois. Koska euroalueella ei ole keskitettyä finanssipoliittista viranomaista, vallitsevassa monimutkaisessa ja vaikeassa geopoliittisessa tilanteessa on toteutettava lisätoimia, jotta finanssipolitiikasta saataisiin koordinoidumpaa. Finanssipolitiikan koordinoinnin vahvistaminen euroalueen jäsenvaltioiden kesken on ratkaisevan tärkeää ylöspäin tapahtuvan lähentymisen, vakauden ja häiriönsietokyvyn varmistamiseksi. Tähän voisi kuulua jäsenvaltioiden budjettipolitiikkojen entistä tiiviimpi koordinointi, ja voitaisiin myös keskustella mahdollisuudesta ottaa käyttöön yhteisiä finanssipoliittisia välineitä. ETSK katsoo NextGenerationEU-välineen osoittaneen keskeisen merkityksensä ja suosittaa, että vastaavat välineet sisällytetään tulevaan monivuotiseen rahoituskehykseen. ETSK kannattaa myös julkisen talouden vakauttamista tasapainoisella tavalla niin, että varmistetaan, etteivät kaikkein heikoimmassa asemassa olevat sekä pieni- ja keskituloiset joudu kärsimään eniten. Koulutus-, sosiaaliturva- ja terveydenhuoltomenojen leikkaaminen aiheuttaa vakavia ongelmia tuhansille ihmisille ja heikentää kilpailukykyä, talouskasvua ja poliittista vakautta.

([1]) Spring 2024 Economic Forecast: A gradual expansion amid high geopolitical risks, European Commission, 15 May 2024.

3.2 ETSK tiedostaa kesäkuussa pidettyjen Euroopan parlamentin vaalien merkityksen ja katsoo, että oikeudenmukaisen vihreän kehityksen ohjelman ja digitalisaation olisi säilyttävä EU:n tärkeimpinä pitkän aikavälin toiminta-aloina. Valitettavasti molempien rahoitus on riittämätöntä, sillä Euroopan keskuspankki arvioi, että vuotuinen lisärahoitustarve on yli 740 miljardia euroa. EU:n pääomamarkkinoiden pieni koko ja hajanaisuus saavat sijoittajat siirtymään muille maailmanmarkkinoille, erityisesti Yhdysvaltojen markkinoille. ETSK pitääkin pääomamarkkinaunionin valmiiksi saattamista ensisijaisena tavoitteena ja toistaa suosituksensa, jonka se esitti lausunnossaan aiheesta ”Euroalueen talouspolitiikka 2024” ([2]). Pääomamarkkinaunionin mahdollinen syventäminen ei kuitenkaan saa haitata rahoitusmarkkinoiden vakautta. ETSK muistuttaa ehdotuksista, jotka se esitti lausunnossaan ”Pääomamarkkinaunioni ihmisille ja yrityksille – uusi toimintasuunnitelma” ([3]).

3.3 Pankkiunionin toteuttaminen on edelleen kesken, vaikka edistystä on tapahtunut. Kaikilta osin täytäntöönpannun yhteisen talletussuojajärjestelmän ja vankan pankkien kriisinratkaisukehyksen puuttuminen voi johtaa rahoitusmarkkinoiden epävakauteen. Nykyiset jäsenvaltioiden väliset sääntely- ja menettelyerot aiheuttavat rahoitusmarkkinoiden pirstoutumista ja estävät varojen tehokkaan hyödyntämisen erityisesti, kun on kyse tärkeiden infrastruktuurihankkeiden rahoittamisesta Euroopan tasolla. Yhtenä esimerkkinä voidaan mainita se, että kaikki järjestelmän kannalta merkittävät eurooppalaiset pankit käyttävät amerikkalaisten yritysten tarjoamaa pilvipalvelua, koska eurooppalaista vastinetta ei ole. Pankkiunionin valmiiksi saattamisen on oltava yksi Euroopan komission uuden toimikauden painopisteistä.

3.4 Vaikka euron käyttöönotosta on kulunut jo yli kaksikymmentä vuotta, euroalueella on edelleen suuria eroja talouden suorituskyvyssä ydinalueen (esim. Saksa, Alankomaat) ja reuna-alueiden (esim. Kreikka, Espanja ja Italia) välillä. Nämä erot voivat aiheuttaa vakavia rasitteita väestölle, luoda jännitteitä ja rajoittaa yhtenäisen rahapolitiikan tehokkuutta. ETSK katsoo, että todellisen lähentymisen nopeuttamiseksi olisi laadittava toimenpidesuunnitelma ja että koheesiopolitiikan olisi jatkossakin oltava keskeisellä sijalla monivuotisessa rahoituskehyksessä. Euroopan komissio voisi esimerkiksi harjoittaa joustavampaa yrityskeskittymiä tai yrityskauppoja koskevaa politiikkaa, jonka myötä voisi syntyä kehitys-, tutkimus- ja innovointikapasiteetiltaan muiden maailmanlaajuisesti toimivien yritysten kanssa tasavertaisia, entistä vahvempia eurooppalaisia yrityksiä.

3.5 Tarve toteuttaa rakenneuudistuksia investointien vauhdittamiseksi ja kilpailukyvyn ja tuottavuuden parantamiseksi sosiaalisesti ja ekologisesti kestävällä tavalla aiheuttaa monissa euroalueen maissa haasteita. EU:n on vallitsevassa vaikeassa globaalissa tilanteessa maksimoitava sisämarkkinoiden tarjoama kilpailuetu. ETSK kannattaa Euroopan komission aloitetta vähentää raportointivaatimuksia 25 prosentilla. Byrokratian vähentäminen ja hallinnollisten menettelyjen yksinkertaistaminen toimisi kannustimena Euroopan yrityssektorille ja lisäisi sen suorituskykyä ja tehokkuutta. Tämä ei kuitenkaan saa tapahtua sosiaali- ja ympäristönormien eikä työntekijöiden ja kuluttajien oikeuksien kustannuksella.

3.6 Yksi euroalueen suurimmista epäkohdista on uskottavan päätöksentekoprosessin puuttuminen. Konsensusperiaatteen vuoksi prosessi on monissa tilanteissa osoittautunut hitaaksi ja monimutkaiseksi. Poliittiset erimielisyydet ja erilaiset kansalliset intressit heikentävät euroalueen toimintapolitiikkojen johdonmukaisuutta ja tehokkuutta. ETSK katsoo, että päätöksenteon alalla tarvitaan kiireellisesti uudenlaista toimintatapaa. Demokraattiset instituutiot, perusoikeudet ja kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden tehokkaampi osallistaminen päätöksentekoprosessiin olisi asetettava etusijalle.

3.7 Euroalueen politiikoissa voitaisiin osana laajempia toimia ilmastonmuutoksen torjumiseksi asettaa etusijalle investoinnit kestävään infrastruktuuriin, tuki vihreälle ja vähähiiliselle teollisuudelle, kaiken taloudellisen toiminnan – myös palvelu-, rahoitus- ja kiinteistöalan – siirtymän tukeminen sekä hiilen hinnoittelumekanismien täytäntöönpano. Lisäksi ilmastonäkökohtien sisällyttäminen rahapolitiikan puitteisiin auttaisi sovittamaan rahoitusvirrat yhteen ilmastotavoitteiden kanssa. Hiilestä irtautumisen jatkuessa EU:n on saatettava sähkön sisämarkkinat valmiiksi, ja tämä edellyttää täysin yhteenliitetyn verkon luomista Euroopan tasolle.

([2]) Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Suositus neuvoston suositukseksi euroalueen talouspolitiikasta” (COM(2023) 903 final) (EUVL C, C/2024/2104, 26.3.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/2104/oj).

([3]) Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta: ”Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle – Pääomamarkkinaunioni ihmisille ja yrityksille – uusi toimintasuunnitelma” (COM(2020) 590 final) (EUVL C 155, 30.4.2021, s. 20).

3.8 Euroalueen olisi monimutkaisessa ja haastavassa geopoliittisessa tilanteessa osallistuttava aktiivisesti maailmanlaajuiseen yhteistyöhön ja diplomatiaan. Tähän kuuluu myös monenvälisyyden ja vapaan ja oikeudenmukaisen kaupan edistäminen sekä osallistuminen maailmanlaajuisiin pyrkimyksiin vastata mm. kansanterveyteen, ilmastonmuutokseen ja turvallisuusuhkiin liittyviin kiireellisiin haasteisiin.

3.9 Euroalueen kokonaisvaltaisessa vuoden 2024 toimintapoliittisessa ohjelmassa olisi otettava tasapainoisesti huomioon lyhyen aikavälin tarpeet, kuten talouden elpyminen, ja pitkän aikavälin painopisteet, kuten kestävyys, investoinnit, tuottavuus, kilpailukyky, rahoitusvakaus, innovointi ja sosiaalinen osallisuus. Euroalueen jäsenvaltioiden välinen yhteistyö sekä tehokkaat hallintomekanismit niin kansallisella kuin EU:n tasolla ovat olennaisen tärkeitä, jotta tällaiset politiikat saadaan pantua menestyksekkäästi täytäntöön.

Bryssel 23. lokakuuta 2024.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Oliver RÖPKE